

Мірошніченко П. В.,
канд. філол. наук, доцент, докторант
Інституту журналістики
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Miroshnichenko Pavlo,
Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor, Candidate for a Doctor's
Degree Institute of Journalism
Taras Shevchenko National University of Kyiv

УДК 007:654.195:379.823(477)

Національно-іманентні властивості звукового образу українського радіомовлення: аудиторне сприйняття

National Immanent Features of the Sound Image of Ukrainian Radio Broadcasting: Audiences' Perception

У статті подано характеристику особливостей сприйняття аудиторією національно-іманентних властивостей звукового образу українського радіомовлення. Доведено доцільність застосування соціально-філософського та культурологічного поняття «національна іманентність» у медійних дослідженнях, присвячених, зокрема системі виражальних засобів радіожурналістики. Визначено національно-іманентні риси звукового образу українського радіомовлення, насамперед специфіку його мовно-музичного шару (ознаки шизоглосії, слабка стильова диференціація українського мовлення, невисока мовна компетенція радіожурналістів, переважання російськомовних пісень). На підставі аналізу результатів соціологічного опитування визначено рівень усвідомлення аудиторією питомих властивостей звукового образу українського радіомовлення як національно-іманентних.

Ключові слова: радіомовлення; звуковий образ; національна іманентність; опитування.

The objective of this article is to describe the features of audiences' perception of the sound image of Ukrainian radio as like a national immanent formation. The main tasks of this paper are to demonstrate the ability to use philosophical concept "national immanence" in mass-media studies, especially in studies of the system of expressive means of radio journalism, and to determine the national immanent features of the sound image of Ukrainian radio. The interpretation of the results of online survey about the level of audience awareness of specific characteristics of the sound image of Ukrainian radio as like a national immanent is used in this article too.

The method of systematization of scientific multidisciplinary information is used to compare the hypothesis, and to determine the main notions of this article. The method of interpretation of sociological surveys data is employed to identify the level of media dependence of the Ukrainian society, its trust to national mass media. Online survey in social network "Facebook" is used to investigate the radio listeners' attitude to the national immanent components of the sound image of Ukrainian radio.

Using these methods, the author came to the following conclusions. Major national immanent features of the sound image of Ukrainian radio belongs its linguistic and musical components. Mixing languages in radio program, the low level of language culture of radio journalists, predominance of Russian songs on the radio were described with particular attention because these characteristics of sound image of Ukrainian radio are the results of post totalitarian trauma of Ukrainian society and its culture. The online survey showed a high interest of the audience to the radio in the Ukrainian language. The most respondents think that specific characteristic of Ukrainian radio as a channel of national identification of the audience is the Ukrainian language of its programs and songs. Also the respondents are concerned about the level of language and cultural competence of the radio journalists.

Keywords: broadcast; sound image; national immanence; surveys.

Вступ. Масова культура, що з другої половини ХХ ст. і до сьогодні вживає на власне позначення ще й синонімічний вислів «мас-медійна», за умов подальшого технічного вдосконалення та географічного поширення комунікаційних технологій дедалі активніше просуває

соціокультурні вартості глобалізму на полі національних культур. Рівень потужності їхнього опору глобалістським спробам зменшити вплив національно-культурних сенсів на суспільство залежить від багатьох чинників. Серед основних варто назвати, по-перше, усвідомлення якнай-

ширшими верствами населення національної культури як цінності, по-друге, виокремлення з-поміж колективних ідентичностей національної як актуальної, по-третє, поглиблення обізнаності мас з іманентними властивостями національної культури та плекання на їх основі чуття самототожності в представників різних поколінь. Українська культура на сьогодні розвивається в координатах постколоніальної, посттоталітарної, а отже, глибокотравмованої культури, яка, зважаючи на слабкість кожного з трьох поименованих вище чинників, а також на крайній драматизм теперішніх суспільно-політичних обставин, має всі підстави здобути статус «неоколоніальної».

Національні мас-медіа як ретранслятори цивілізаційних сенсів, основне знаряддя держави в справі консолідації суспільства довкола них, усвідомлення їхнього ціннісного потенціалу кожним представником соціуму для ефективної саморепрезентації та самореалізації в умовах глобалізму виявляють усі ознаки постколоніальної, посттоталітарної травми, притаманні національній культурі. Однак рівень мас-медійного впливу на українство лишається надзвичайно високим, тож корекція національно-світоглядного дискурсу ЗМК, усвідомлення його ваги та значення самими медійниками дають підстави сподіватися на поступове зміцнення національної мас-медійної культури та національно-психологічне оздоровлення суспільства. Безумовно, питання авторитету медіа в суспільстві, довіри до них лишаються надзвичайно важливими для успіху цих процесів.

З-поміж розмаїття проблем функціонування та розвитку українського радіомовлення, специфіки його жанрово-видової палітри, потужності виражальних засобів питання його впливовості на аудиторію, якщо й непрямо, то опосередковано порушувала переважна більшість дослідників. Рівень і потенціал перетворювального впливу українського радіо на суспільний світогляд, роль і значення радіомовлення для колективних, зокрема національних, ідентичностей активно вивчають О. Гоян [1], В. Лизанчук, І. Пенчук [2], В. Різун, Н. Шайда [3] та ін. Питанням впливу виражальних засобів радіомовлення на активність перебігу когнітивних процесів слухачів, з-поміж іншого й на мовлення, а також підвищення мовної компетенції, присвячені роботи Ю. Єлісовенка, Ю. Любченко [4], В. Миронченка, М. Нагорняк [5], О. Сербенської та ін. Однак проблема національної іманентності звукового образу Українського радіо та зважена оцінка продуктивності його впливу на масового слухача, як, власне, й усвідомлення цієї іманентності ним самим, за умов масово-комунікаційного глобалізму досі не ставала об'єктом дослідження. Отже, з огляду на це варто вважати тему наукової розвідки актуальною.

Мета статті – охарактеризувати особливості сприйняття аудиторією національно-іманентних властивостей звукового образу українського радіомовлення.

Основні завдання:

1. Довести доцільність застосування соціально-філософського та культурологічного поняття «національна іманентність» у медійних дослідженнях, присвячених, зокрема, системі виражальних засобів радіожурналістики.

2. Визначити національно-іманентні риси звукового образу українського радіомовлення, насамперед специфіку його мовно-музичного шару (ознаки шизоглосії, слабка стильова диференціація українського мовлення, невисока мовна компетенція радіожурналістів, переважання російськомовних пісень тощо).

3. На підставі аналізу результатів соціологічного опитування визначити рівень усвідомлення аудиторією питомих властивостей звукового образу українського радіомовлення як національно-іманентних.

Методи дослідження. Серед основних методів дослідження слід назвати: метод систематизації актуальних даних з теми, переважно міждисциплінарної інформації (філософія, соціальна філософія, культурологія, суспільствознавчі напрями психології та мовознавства, соціологія, зокрема етно- та національно спрямовані галузі соціологічного знання тощо), для визначення опорних понять наукової розвідки, перевірки надійності її гіпотези; метод інтерпретації даних соціологічних досліджень застосовується для виявлення рівня медіатизації українського суспільства, довіри національним ЗМК, визначення пріоритетних для різних груп населення мас-медіа; соціологічне онлайн-опитування (друга хвиля), проведене автором статті в соціальній мережі «Facebook» з 29.05.2016 р. до 09.06.2016 р. (450 респондентів), щоб виявити ставлення слухачів до національно-іманентних компонентів звукового образу українського радіомовлення.

Результати дослідження. Широта застосування поняття «національна іманентність» у суспільствознавчих галузях наприкінці ХХ та на початку ХХІ ст. пов'язана з новим сплеском наукового інтересу до сутності понять «нація», «етнос», а також моделей розбудови нових держав як національних в етнічному чи політичному сенсі. Неабияка кількість соціологічних і політологічних теорій до розуміння поняття «нація», помножена на часто-густо ідеологічно-маніпулятивний спосіб їх інтерпретації, позначається на рівні довіри до понять «національна своєрідність», «національна самобутність», «національна ідентичність», «національний характер», «менталітет» як органічних складників терміносистем

сучасних суспільствознавчих дисциплін. Варто наголосити, що надмірне їх використання в спрощеному для масового сприйняття вигляді в публіцистичному, власне журналістському, дискурсі неабияк спровокувало як самі ці поняття, так і засади національно орієнтованих наукових досліджень.

Поняття «іманентність» було перенесено з філософії до культурології та, передовсім в українському контексті, літературознавства не випадково, адже воно дає змогу ретельніше дослідити причини поширеності в межах конкретного національного культурно-мистецького, літературного періоду певних ідей і тем, образів, стилів, ба навіть родів і жанрів. Як методологічний інструмент, «національна іманентність» уможливує аналіз специфіки світогляду певного народу, його менталітету, національного характеру, що репрезентується в літературному творі на ідейно-тематичному, мовностилістичному, власне поетикальному рівнях. Літературно-мистецькі твори, знакові для суспільства тексти як виразники національно-іманентного змісту стають у пригоді представникам різних гуманітарних наук. На думку Н. Шумило, «тут постає зачароване коло: історикомистецтва шукають джерел національної своєрідності того чи того народу в його психології та в специфічному «національному характері», а психологи та соціологи роблять висновки про «національний характер», ґрунтуючись на творах мистецтва» [6, 12].

Для розуміння феномену українства як модерної нації, а також специфіки його розвитку в постмодерний період, неабияке значення мають українськомовні тексти як провідні канали національної ідентичності. Я. Грицак вважає, що відмінність між власне українськими та західноєвропейськими стратегіями побудови національної держави полягає в шанобливому ставленні суспільства чи то до «державних», чи то до «мистецьких текстів». На його думку, «в українському випадку мистецькі тексти відіграли вагомішу роль, аніж тексти державні чи політичні. Не тому, що українські тексти були кращі чи сильніші. До 1991 р. українці практично не мали досвіду власної національної держави, зокрема армії та школи, найефективніших інструментів масової націоналізації посполитого населення (...) Центральне місце в українському національному пантеоні посідають троє поетів: Тарас Шевченко, Іван Франко та Леся Українка. Цей ряд можна продовжити у коротке (1914–1989) XX століття: від письменника Володимира Винниченка та журналіста Симона Петлюри, лідерів короткотривалої Української Народної Республіки (1917–1920), яку знищили більшовики, аж до поетів Івана Драча та Дмитра Павличка, які

1989 року очолили «Рух» – український відповідник польської «Солидарности» чи литовського «Саюдісу» [7]. Дослідник наголошує на першорядному значенні для українського націєтворення мови як критерію ідентичності, а також неоднозначності її ролі в процесах консолідації суспільства, зокрема на теперішньому, вкрай драматичному суспільно-історичному етапі. Я. Грицак вважає, що українство, яке переживає етап активного становлення громадянського суспільства, готове до відмови від ідентичності на користь суспільних цінностей. Однак ця нова, ціннісна, національна ідентичність так само не позбавлена мистецької текстоцентричності.

Н. Шумило, слідом за літературознавчим словником-довідником, подає таке визначення поняття «іманентність»: «властивість, притаманна певним предметам та явищам, що виражає їхню сутність; у мистецтві проявляється через самототожність таланту, тобто здійснюється шляхом самоідентифікації, самопізнання та самореалізації у відповідній «спорідненій діяльності», на чому наголошував Г. Сковорода, вважаючи «неспорідненість» згубною для мистецтва» [6, 29]. На думку дослідниці, «культурно-історичний аспект (...) уможливує розгляд історико-літературного процесу як інтертекстуального культурного синтезу, увиразнює «бачення» національної літератури як цілісності, зумовленої етнопсихологічними чинниками, які багато в чому визначають специфіку мислення в той чи той період її розвитку» [6, 33–34]. Слідом за відомими літературознавцями та культурологами (Г. Гачевим, Ю. Лотманом, І. Неупокоевою, А. Свідзинським, Н. Шумило та ін.), які визнають явища національної культури за складні самоорганізаційні системи з високим вмістом етнічного, що в багатьох випадках зумовлює іманентність їхнього розвитку, вважаємо, що національну іманентність звукового образу українського радіомовлення можна досліджувати з цих самих методологічних позицій. Особливу увагу при цьому слід звернути на мовно-музичну основу системи виражальних засобів радіожурналістики, що має надзвичайно високий потенціал емотивного й інтелектуального впливу на слухача, виступаючи провідним критерієм його національної ідентифікації.

Одним із засадничих моментів нашого припущення є результати експерименту, проведеного дослідницею Ю. Любченко. Вона на основі фокус-групового дослідження визначила, що «аудиторія сприймає аудіальну інформацію через звуковий образ, у якому поєднуються слово, музика та шуми, що забезпечують 87 % засвоєння аудіальної інформації (...). Слово з його інтонаційними характеристиками найбільше впливає на відчуття, сприйняття та мислення

респондентів (...). Музично-шумові ефекти є основними звуковими подразниками, а тому активізують увагу та викликають емоції (позитивні чи негативні), що впливає на пам'ять радіоаудиторії» [4, 152]. Однак у цьому експерименті не бралася до уваги мова радіоінформації, а також рівень усвідомлення його учасниками мовно-музичного шару звукового образу програми як національно-іманентної властивості, за допомогою якого відбуваються процеси національної самоідентифікації, самопізнання та самореалізації радіослухача. Відповідно, виявити рівень усвідомлення компонентів звукового образу українського радіомовлення як національно-іманентних було одним із завдань онлайн-опитування, проведеного автором статті в соціальній мережі «Facebook».

Анкетування виявило, що переважна більшість опитаних (90 %) слухає радіо, при цьому майже 50 % респондентів роблять це щодня. Серед радіостанцій, яким слухачі найчастіше віддають перевагу, слід назвати комерційні музично-інформаційні FM-канали (майже 45 % опитаних). 23,4 % респондентів найчастіше слухають програмівласне інформаційних мовців, 17,9 % – здебільшого є прихильниками інтернет-радіо. Частка постійних слухачів суспільних радіостанцій, до яких належить і НРКУ, становить 13,9 %.

Неабияка частка опитаних слухає радіо заради відпочинку та розваг (41 %). Задля того, щоб отримати інформацію про важливі події, до радіопрослуховування вдається майже така сама кількість респондентів – 37,8 %. Тобто можна припустити, що зростання кількості слухачів, націлених на одержання за допомогою радіо актуальної й оперативної інформації, як і частки аудиторії власне інформаційних й інтернет-радіостанцій, пов'язане з надзвичайно високою напруженістю суспільно-політичних процесів в Україні, насамперед з драматичними подіями на сході країни. Відомо, що в кризові періоди розвитку суспільства, передусім у ситуації перманентної загрози його безпеці, потреба в інформації зростає.

Останні дані соціологічної групи «Рейтинг» щодо динаміки суспільно-політичних поглядів в Україні (лютий–березень 2016 р.) фіксують чималу довіру українців до ЗМК. Так, значна частка респондентів (88 %) за джерело політичної інформації має телебачення, інтернет – 48 %. Українське радіо в списку джерел політичної інформації, за цими даними, має частку 17 %, поступаючись у популярності не тільки пресі, а й родичам і друзям опитаних [8]. Соціологи зафіксували значне зменшення популярності серед української мас-медійної аудиторії російських ЗМІ. Так, як джерело політичної інформації програми російського теле-

бачення має 8 % респондентів, а радіо – 1 % [8]. Ці показники можна сприймати за тенденцію до поступової зміни картини світу українського пост-колоніального суспільства, якому притаманне аномальне, болісне переживання політичного й культурного розриву з колишньою метрополією, недооцінювання вартостей власної культури порівняно з культурою колонізатора (часто власні культурні вартості маси не вважають цінностями), постійне «озирання» на колишнього колонізатора, тобто прискіплива увага до його думок, оцінок і реакцій на суспільно-політичне життя колонізованого. Ця тенденція, безумовно, надзвичайно слабка й непевна, адже українські медіа здебільшого не спромоглися до вироблення одностайно проукраїнської, державницької, не позбавленої в будь-якому разі належної демократичним медіа критичності, позиції щодо подій і фактів соціокультурної дійсності України. Спроби консолідувати масову аудиторію довкола національно-культурних вартостей і сприяти виробленню самостійного й глибокого погляду представників широких верств українського соціуму на власну історію та культуру не дають допіру належних позитивних результатів по всій країні, що відображають дані дослідження соціологічної групи «Рейтинг».

Для характеристики національно-іманентних властивостей будь-якого соціокультурного явища слід визначити рівень усвідомлення їх суспільством як провідних критеріїв його самоідентифікації, самопізнання та саморепрезентації. З цією метою в онлайн-анкетуванні була подана група питань, присвячених мовно-музичному компоненту звукового образу Українського радіо та уявленню про національну сутність радіомовлення як каналу ідентифікації. Так, 62 % респондентів заявили, що для них важлива мова радіопрограми, проти 33,8 % тих, кому байдуже до цього.

Цікаві результати виявили відповіді на такі запитання стосовно мови Українського радіо. Так, на запитання «Радіопрограми якою мовою Ви чуєте найчастіше?», 53,9 % опитаних обрали варіант «українською». Варто зазначити, що у формулюванні питання навмисно використано слово «чуєте», а не «слухаєте», щоб визначити рівень фонового сприйняття слова в радіофері. Згідно з результатами, складається враження, що Українське радіо переважно українськомовне, однак контрольні питання виявили промовисті деталі національно-мовної картини світу респондентів, яка формується, серед іншого, за активного впливу медіа. Так, 77,4 % опитаних охочіше сприймали б радіопрограми українською мовою, російською – всього 3 %. Це, найімовірніше, можна пояснити переважанням у радіофері українсько-російської двомовності, коли носіям певної мови

важко визначитися, якою мовою програму вони слухають, адже зазвичай у межах однієї програми, відрізка ефірного мовлення вдається почути діалог українсько- та російськомовця як ведучих, так само двомовний рекламний ролик тощо.

Явище змішування двох мов – шизогловія («мовна шизофренія»), яку активно досліджують відомі соціолінгвісти та культурологи (Л. Масенко [9], О. Пономарів, Ю. Шевчук [10], Р. Шпорлюк та ін.), проти якого виступають відомі культурні діячі та публіцисти (Ю. Винничук, М. Рябчук та ін.), поступово закріплює в масовій свідомості якщо й не позитивне ставлення до цього медійного прийому, то принаймні як до звичного, до певної міри природного.

Негативний вплив шизогловії як на індивідуальну, так і групову мовну свідомість, ба навіть більше – національну свідомість українців, простежується в кількох роботах, створених на межі культурології, етно- та соціолінгвістики. Зокрема Р. Кісь вважає, що «ерозія» української нації як етнополітичного організму обумовлена взаємодією п'яти чинників: «зросійщення – креолізація мови – етнічна маргіналізація – криза ідентичності – денационалізація» [11, 56]. На його думку, «увесь драматизм цілковито нової етнолінгвальної ситуації в Україні полягає не тільки (...)втому, щозросійщенеіскреолізованемовлення стало цілком панівним на рівні повсякденного спілкування, а власне у тім, що ніхто вже практично в такому доквіллі не налаштований на імперативність стійкої української мовленнєвої поведінки, ніхто не здатний реагувати (...) на відхилення як на відхилення» [11, 159].

Загалом питання про сутнісні характеристики та специфіку розвитку й функціонування мовної свідомості тільки-но розпочали порушувати в мовознавстві, зокрема в його соціологічних і психологічних галузях. При цьому лінгвістичній науці бракує одностайного погляду на саме поняття «мовна свідомість». Та, як зауважує П. Селігей, «безнього(поняття.–П.М.)важкопояснитифакти мовної поведінки окремих осіб і національних спільнот, з'ясувати зовнішні причини багатьох мовних змін – від непримітних епізодів з історії літературних мов і аж до «мовних революцій» [12, 7]. Опрацювавши основну наукову літературу з питань мовної свідомості, П. Селігей пропонує власне визначення цього поняття: «форма свідомості, яка обіймає знання, почуття, оцінки й настанови щодо мови та мовної дійсності» [12, 13]. Важливою характеристикою мовної свідомості є саме усвідомленість як суспільством загалом, так і конкретними громадянами мови як цінності, що зумовлює безперервність мовного розвитку особистості, підвищення мовної культури соціуму, піклування, іноді боротьбу за повноцінне функ-

ціонування мови в державі. Відповідно, ЗМК відіграють неабияку роль у процесі формування та вдосконалення мовної свідомості, а отже, й зміцненні свідомості національної. Такий погляд на взаємозв'язок мови та нації, мовній іманентності національного організму притаманний роботам І. Голубовської [13], В. Манакіна [14], О. Сербенської [15], О. Ткаченка, І. Фаріон [16] та ін.

Шизогловія, що дедалі активніше набуває іманентних властивостей у звуковому образі Українського радіо, найбільше шкодить соціальній повноцінності, у сенсі повноти функціонування, української мови, адже в пересічного користувача медіа, насамперед дитини, підлітка, складається враження буцімто жодних відмінностей між мовами, які лунають в ефірі, немає, українська просто виконує символічно-декоративну роль. Зазвичай якість української мови в ефірі комерційного радіо дуже низька, що зумовлено низькою мовною компетенцією ведучих, використанням мови лише як робочого інструмента, байдужістю до мовної культури.

Як засвідчили результати онлайн-опитування, слухачі загалом негативно оцінюють змішування мов у радіоефірі (50,9 % проти 19 % респондентів, які ставляться до шизогловії позитивно). 16 % опитаних байдужі до цієї властивості звукового образу Українського радіо. При цьому до суржику ставлення респондентів однозначно негативне (84 %). Він також фігурує в переліку явищ, які найбільше дратують слухачів у мовленні ведучих (43,4 %). Трохи менше за суржик у мовленні радіо-ведучих опитаних дратують «труднощі при доборі слів» (40,9 %), що доводить справедливість припущень про вкрай низьку мовну компетентність журналістів.

Через надзвичайно бурхливі дискусії з приводу ухвалення закону про квотування українськомовної музики в радіоефірі, спрямованого на підтримку та розвиток національної музичної культури, в опитуванні було приділено увагу специфіці ставлення до музики як складника звукового образу радіо. Кількість тих, для кого важлива мова пісні по радіо, виявилось тотожним кількості тих, хто не зважає на мову в піснях (48 %). 63 % респондентів віддають перевагу західноєвропейській і північноамериканській музиці, 60 % – українськомовній, 12,5 % – зазвичай слухають українську російськомовну музику. Чимала кількість опитаних (69,1 %) вважає, що українська пісня в радіоефірі – це пісня, що виконується українською мовою. Так само, на думку більшості респондентів (72,7 %), українське радіомовлення – це радіопрограми українською мовою. 27,3 % опитаних вважає, що сутність Українського радіо якнайкраще відображають програми українською та російською мовами.

Висновки. Отже, міждисциплінарний підхід до вивчення специфіки звукового образу українського радіомовлення як національно-іманентного довів свою ефективність, позаяк сугестивно-інтенціональна природа звукової виразності радіотексту зумовлена певними соціо-, етнопсихологічними особливостями сприйняття, рівнем мовної та культурної компетенції слухачів, ментальним «здоров'ям» масової аудиторії.

На підставі спостереження за українським радіомовленням, насамперед комерційним як найпопулярнішим серед споживачів, а також інтерпретації даних соціологічних досліджень виявлено основні національно-іманентні властивості звукового образу радіо. Усі вони визначені в спектрі мовно-музичної виразності радіомовлення й зумовлені специфікою посттоталітарної, постколоніальної масової свідомості українців. Зокрема, йдеться про ментальну травмованість суспільства, яка пов'язана з невисоким рівнем мовної свідомості мас, насамперед недостатньо поширеним усвідомленням державної мови як цінності, що поглиблює тенденцію асиметричного білінгвізму (диглосії) в українському соціумі. Остання проявляється у звуковому образі, передусім комерційного радіомовлення, у тиражуванні прийому шизоглосії – змішуванні української та російської мов в одній програмі. Внаслідок його «популяризації» у масовій свідомості усталюється уявлення про винятково символічно-декоративну роль української мови, тобто перманентно обмежується її функціонування не лише в медійній царині, а й у суспільстві загалом. Переважання російськомовної музики в радіоєфірі так само є наслідком колоніальної травми: закорінення в уяві споживача медійного продукту образу української культури, зокрема масової музичної, як недорозвиненої та неповноцінної, помноженого на позірно низький інтерес українців до власних культурних цінностей, дає змогу менеджменту провідних радіостанцій країни розвивати неокolonіальну залежність українства.

Онлайн-опитування виявило високий аудиторний інтерес до українськомовного радіо. Для більшості респондентів питомими характеристиками українськості радіомовлення як каналу національної ідентифікації слухача є українська мова та українськомовна пісня. Опитані неабияк занепокоєні рівнем мовної культури та компетенції радіоведучих. Чимала частка учасників опитування сприймає за негативні подразники такі явища в мовленні радіожурналістів, як труднощі при доборі слів, суржик, шизоглосія. Щоправда, остання має й підтримку з боку слухачів – 19 % респондентів позитивно ставляться до змішування мов, що підтверджує висновки про поступове призвичаювання масового споживача до нього.

На подальший науковий аналіз заслугове питання щодо усвідомлення національно-іманентної природи звукового образу українського радіомовлення самими радіожурналістами, ведучими, представниками менеджменту радіоканалів, що організовують мовлення, впливають на формування його оцінки, зокрема як національного ідентифікатора, аудиторією.

Подяки. Автор щиро вдячний науковцям, які досліджують проблеми функціонування українських медіа, зокрема радіомовлення, за надану змогу залучити результати їх актуальних студій до написання цієї статті.

Список літератури

1. Гоян О. Я. Комерційне радіомовлення: журналістика і підприємництво в радіоєфірі : моногр. / О. Я. Гоян. – К.: Інститут журналістики, 2005. – 319 с.
2. Пенчук І. Л. Регіональне телебачення і радіомовлення у контексті формування національної свідомості молоді : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.01.08 / І. Л. Пенчук; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Ін-т журналістики. – К., 2003. – 19 с.
3. Шайда Н. К. Формування української національної ідентичності засобами ефірної комунікації (на матеріалах всеукраїнського радіоканалу «Культура» і Львівського обласного радіо (2003–2011) : дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук із соц. ком. : 27.00.04 / Наталія Костянтинівна Шайда. – Львів, 2013. – 195 с.
4. Любченко Ю. В. Виразальна система радіожурналістики : моногр. / Ю. В. Любченко. – Запоріжжя: АА Тандем, 2016. – 192 с.
5. Нагорняк М. В. Мовленнєва культура майбутнього радіожурналіста: реальність і шляхи вдосконалення [Електронний ресурс] / М. В. Нагорняк // Психолінгвістика. – 2014. – Вип. 15. – С. 297–310. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/psling_2014_15_25. – Дата доступу: 07.09.2016.
6. Шумило Н. М. Під знаком національної самобутності / Н. М. Шумило. – К.: Задруга, 2003. – 354 с.
7. Грицак Я. Українська ідентичність [Електронний ресурс] / Я. Грицак. – Режим доступу: <https://krytyka.com.ua/articles/ukrayinska-identychnist#page>. – Дата доступу: 30.08.2016.
8. Динаміка суспільно-політичних поглядів в Україні: березень 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ratinggroup.ua/research/ukraine/dinamika_obschestvenno-politicheskikh_vzglyadov_v_ukrainemart_2016.html. – Дата доступу: 06.09.2016.
9. Масенко Л. Нариси з соціолінгвістики / Л. Масенко. – К.: Вид. дім «Киево-Могилянська академія», 2010. – 243 с.
10. Шевчук Ю. Мовна шизофренія – нова, потужна форма русифікації [Електронний ресурс] / Ю. Шевчук. – Режим доступу: http://zik.ua/ua/analytics/2015/07/08/yuriy_shevchuk_movna_shyzofreniya_nova_potuzhna_forma_rusyfikatsii_605587/. – Дата доступу: 22.07.2016.
11. Кісь Р. Мова, думка і культурна реальність (від Олександра Потебні до гіпотези мовного релятивізму) / Р. Кісь. – Львів: Літопис, 2002. – 304 с.

12. Селігей П. О. Мовна свідомість: структура, типологія, виховання / П. О. Селігей. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2012. – 118 с.

13. Голубовська І. О. Актуальні проблеми сучасної лінгвістики : курс лекцій / І. О. Голубовська, І. Р. Корольов. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2011. – 223 с.

14. Манакін В. М. Мова і міжкультурна комунікація : навч. посіб. / В. М. Манакін. – К.: ВЦ «Академія», 2012. – 288 с.

15. Сербенська О. Актуальне інтерв'ю з мовознавцем: 140 запитань і відповідей / О. Сербенська, М. Волощак. – К. : Вид. центр «Просвіта», 2001. – 204 с.

16. Фаріон І. Д. Мовна норма: знищення, пошук, віднова (культура мовлення публічних людей) / І. Д. Фаріон. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2013. – 332 с.

Reference list

1. Hojan, O. Y. (2005), Commercial Broadcasting, Journalism and Business on the Radio, Institute of Journalism, Kyiv, 319 p.

2. Penchuk, I. L. (2003), Regional Television and Radio in the Context of National Consciousness of Youth, Abstract of the PhD diss. (philol. sci.), Institute of Journalism, Taras Shevchenko National University of Kyiv, 19 p.

3. Shayda, N. K. (2013), Formation of Ukrainian National Identity by the Means of Communication (Based on Nationwide Radio Channel “Kultura” and the Lviv Regional Radio (2003-2011), PhD diss. (soc. com.), Lviv, 195 p.

4. Lyubchenko, Yu. V. (2016), Expressive System of the Radio Journalism, AA Tandem, Zaporizhzhia, 192 p.

5. Nahornyak, M. V. (2014), “Speech culture of the future radio journalist, reality and the ways to improve”, *Psycholinhvistyka [Psycholinguistics]*, vol. 15, pp. 297–310, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/psling_2014_15_25 (accessed 07 September 2016).

Мельниченко П. В.

Національно-имманентные свойства звукового образа украинского радиовещания: аудиторное восприятие

РЕФЕРАТ. Статья является попыткой представить исчерпывающую характеристику особенностей восприятия аудиторией звукового образа украинского радиовещания сквозь призму его национально-имманентных свойств. Доказана целесообразность применения социально-философского и культурологического понятия «национальная имманентность» в медиа-исследованиях, посвященных, в частности, системе выразительных средств радиожурналистики. Определены национально-имманентные черты звукового образа украинского радиовещания, прежде всего специфика его культурно-музыкального слоя (признаки шизоглоссии, слабая стилевая дифференциация украинского вещания, невысокая языковая компетенция радиожурналистов, преобладание русскоязычных песен). В результате анализа данных социологического опроса установлен уровень осознания аудиторией основных свойств звукового образа украинского радиовещания как национально-имманентных.

Ключевые слова: радиовещание; звуковой образ; национальная имманентность; опрос.

6. Shumylo, N. M. (2003), Under the Sign of National Identity, Zadruga, Kyiv, 354 p.

7. Hrytsak, Ya. (2016), “Ukrainian identity”, available at: <https://krytyka.com/ua/articles/ukrayinska-identychnist#page> (accessed 30 August 2016).

8. Sociological Group “Rating” (Rating Group Ukraine) (2016), “Dynamics of socio-political views in Ukraine in March 2016”, available at: http://ratinggroup.ua/research/ukraine/dinamika_obschestvenno-politicheskikh_vzglyadov_v_ukraine_mart_2016.html (accessed 6 September 2016).

9. Masenko, L. (2010), Essays About Sociolinguistics, Vyd. dim “Kyievo-Mohylianska Akademiya”, Kyiv, 243 p.

10. Shevchuk, Y. (2015), “Language schizophrenia is a new, powerful form of Russification”, available at: http://zik.ua/ua/analytics/2015/07/08/yuriy_shevchuk_movna_shyzofreniya_nova_potuzhna_forma_rusyfikatsii_605587/ (accessed 22 July 2016).

11. Kis', R. (2002), Language, Thought and Cultural Reality (from Oleksandr Potebnya to the Hypothesis of Linguistic Relativism), Litopys, Lviv, 304 p.

12. Selihey, P. O. (2012), Language Consciousness: Structure, Typology, Education, Vyd. Dim “Kyievo-Mohylianska akademiya”, Kyiv, 118 p.

13. Holubovska, I. O. & Korolyov, I. R. (2011), Actual Problems of Modern Linguistics: Lectures, Vydavnycho-polihrafichnyy tsentr “Kyyivs'kyi universytet”, Kyiv, 223 p.

14. Manakin, V. M. (2012), Language and Intercultural Communication: a Textbook, VTs “Akademiya”, Kyiv, 288 p.

15. Serbenska, O. & Voloshchak, M. (2001), “Current Interview with Linguist: 140 Questions and Answers”, Vyd. tsentr “Prosvita”, Kyiv, 204 p.

16. Farion, I. D. (2013), Language Norm: Destruction, Search, Renewal (Speech Culture of Public People), Misto NV, Ivano-Frankivsk, 332 p.

